

O'ZBEKISTONDA INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING GLOBAL TENDENSIYALARI

Javmanov Jamshed Abdusamatovich
Uralov Baxtiyor Maxmudovich
Ochilova Mohigul Tashtemirovna

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi kafedras*i assistentlari

Fayzullayev Umidullo Xayrullo O'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda o'zining innovatsion iqtisodiyotini rivojlantirishda amalga oshirilayotgan ishlari, Global innovatsiyalar indeksi hamda O'zbekistonning ushbu indeksdagi o'rni haqida tahliliy ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *innovatsiya, raqamli iqtisodiyot, startup, Global innovatsiyalar indeksi.*

Аннотация: *В данной статье представлена аналитическая информация о работе, проводимой в Узбекистане по развитию его инновационной экономики, Глобальном инновационном индексе и месте Узбекистана в этом индексе.*

Ключевые слова: *инновации, цифровая экономика, стартап, Глобальный инновационный индекс.*

So'nggi bir necha yil ichida O'zbekiston barqaror iqtisodiy o'sishga erishish va fuqarolar farovonligini oshirish uchun innovatsiyalar muhim ahamiyatga ega ekanini tan olib, innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishga qat'iy intilishini namoyon etdi. Hukumat innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan qator siyosat va dasturlarni amalga oshirdi, jumladan, Toshkent shahrida Innovatsiyalar markazini tashkil etish va mamlakatning raqamli infratuzilmasini modernizatsiya qilish bo'yicha "Raqamli O'zbekiston - 2030" dasturini qabul qilish.

Bunday sa'y-harakatlarga qaramay, O'zbekiston hali ham innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish borasida jiddiy muammolarga duch kelmoqda. Asosiy vazifalardan biri mamlakatning inson kapitali va tadqiqot infratuzilmasini yaxshilash zaruratidir. O'zbekistonda aholi nisbatan ma'lumotli bo'lsa-da, fan, texnologiya, muhandislik va matematika sohalarida ta'lim va kadrlar tayyorlash sifatini oshirish zarurati hali ham mavjud. Bundan tashqari, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalarni ko'paytirish zarurati mavjud.

Yana bir qiyinchilik - tadbirkorlik va innovatsiyalar uchun yanada qulayroq ekotizim yaratish zarurati. Hukumat startaplar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha soliq imtiyozlari va moliyalashtirish dasturlari kabi siyosatni amalga oshirgan bo'lsa-da, tadbirkorlar uchun moliya, murabbiylik va tarmoq imkoniyatlaridan

foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash zarurati hamon mavjud. Bundan tashqari, innovatsiyalar va tadbirkorlik uchun normativ-huquqiy muhitni, jumladan, intellektual mulkni himoya qilish va biznesni ro'yxatga olish jarayonlarini takomillashtirish zarur.

Bunday qiyinchiliklarga qaramay, O'zbekiston o'zining innovatsion iqtisodiyotini rivojlantirish uchun salmoqli salohiyatga ega. Mamlakatning strategik joylashuvi, mo'l-ko'l tabiiy resurslar va yuqori ma'lumotli ishchi kuchi innovatsion faoliyat uchun mustahkam zamin yaratadi. Bundan tashqari, O'zbekiston nisbatan arzon bazaga ega, bu esa uni mintaqada o'z faoliyatini yo'lga qo'yimoqchi bo'lgan biznes uchun jozibador manzilga aylantirishi mumkin.

O'zbekiston innovatsion iqtisodiyotining rivojlanishini shakllantirishi mumkin bo'lgan bir qancha asosiy tendentsiyalar va imkoniyatlar mavjud. Bir tendentsiya raqamli transformatsiyaga e'tiborning kuchayishi va sun'iy intellekt kabi yangi texnologiyalarni o'zlashtirishdir. O'zbekistonning "Raqamli O'zbekiston - 2030" dasturi mamlakatda raqamli transformatsiya va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan asosiy tashabbusdir.

Yana bir tendentsiya - innovatsiyalar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashda xalqaro hamkorlikning roli ortib bormoqda. O'zbekiston innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha boshqa davlatlar va tashkilotlar, jumladan, Jahon intellektual mulk tashkiloti, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, BMT Taraqqiyot dasturi bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ustida ish olib bormoqda.

Umuman olganda, O'zbekiston o'zining innovatsion iqtisodiyotini rivojlantirishda hali ham jiddiy muammolarga duch kelayotgan bo'lsa-da, o'sish va rivojlanish uchun katta imkoniyatlar ham mavjud. Inson kapitali va tadqiqotlarga sarmoya kiritishda davom etish, tadbirkorlik va innovatsiyalar uchun yanada qulayroq ekotizim yaratish hamda yangi texnologiyalar va xalqaro hamkorlikni o'zlashtirish orqali O'zbekiston kelgusi yillarda o'zini innovatsiyalar va tadbirkorlik sohasida mintaqaviy yetakchi sifatida ko'rsatishi mumkin.

O'zbekistonda so'nggi yillarda sezilarli iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarni amalga oshirmoqda. O'zbekiston o'zining innovatsion ko'rsatkichlarida muvaffaqiyatga erishdi, bu Global innovatsiyalar indeksi (GII) reytingida o'z aksini topdi.

Global innovatsiyalar indeksi (GII) - Jahon intellektual mulk tashkiloti tomonidan e'lon qilingan yillik hisobot bo'lib, u mamlakatlarni innovatsion ko'rsatkichlari asosida reyting qiladi. GII institutlar, inson kapitali va tadqiqotlar, infratuzilma, bozor va biznesning murakkabligi, bilim va texnologiya natijalari, ijodiy natijalar kabi turli omillarni hisobga olgan holda dunyo mamlakatlaridagi innovatsion landshaftning keng qamrovli ko'rinishini taqdim etadi. Ushbu qismda biz O'zbekistonning GIIdagi ko'rsatkichlarini ko'rib chiqamiz va uning innovatsion ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilamiz.

Global innovatsiyalar indeksi (GII) innovatsiyalarga asoslangan iqtisodiy o'sishning ko'p qirrali jihatlari to'g'risida ma'lumot beradi. 2022 yilgi hisobotga ko'ra

131 ta davlatlar uchun 81 ta batafsil o'lchov mezonlari hisoblab chiqilib¹¹⁵, GII iqtisodiyotlarning innovatsion samaradorligini baholovchi yetakchi ko'rsatkichlardan biriga aylandi. Hozirgi kunga kelib, GII siyosatchilar, investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun yillik innovatsion taraqqiyotni baholash imkonini beradigan muhim qiyosiy vositalardan biriga aylandi.

GII hisobotini nashrga chiqarish paytida dunyo pandemiya va siyosiy murakkab vaziyatning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirini yengish uchun kurashmoqda. Endi har doimgidan ham ko'proq innovatsiya – birinchi navbatda global ishlab chiqarish zanjirlaridagi uzilishlar natijasida mahalliy ishlab chiqarish uchun zarur xom-ashyo materiallarini mahalliyashtirish – mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga salbiy ta'sirlarni engib o'tishga uchun eng yaxshi umid. GII 2022 hisobotida raqamli va fundamental innovatsiyalar kelajakda mehnat unumdorligi va iqtisodiy yuksalishning asosi bo'lishi ta'kidlanib o'tildi.

GII yangi nashri oldingi hisobotlardagi innovatsiyalarni baholashdagi kamchiliklarni yangi ma'lumotlarni o'zlashtirish hamda eng so'nggi izlanishlar amalda qo'llash bilan ishlab chiqiladigan loyiha hisoblanadi. GII ikkita sub-indekslarga asoslanadi – Innovatsiyalar kiritish sub-indeksi va innovatsiyalar natijalari sub-indekslaridir¹¹⁶. Mazkur sub-indekslar quyidagicha hisoblanadi:

• **“Innovatsiyalarga sarmoya” sub-indeksi:** besh (5) turdagi kiritmalar komponentlari milliy iqtisodiyotning innovatsion faoliyatini ta'minlovchi elementlarni qamrab oladi, bular: Institutlar sifati, Inson kapitali va ilmiy-tadqiqotlar faoliyati, infratuzilma, Bozor rivojlanishi va Biznesni rivojlantirish. Mazkur komponentlar iqtisodiyotda innovatsiyalar rivojlanishiga ko'mak beradigan muhitning jihatlarini belgilaydi.

• **“Innovatsion mahsulotlar” sub-indeksi:** innovatsion faoliyat natijalari iqtisodiyotdagi innovatsion faoliyat samarasidir. Garchan sub-indeks faqat ikkita komponentdan iborat bo'lsada, GIIning umumiy bahosini hisoblashda sub-indeksi bilan bir xil vaznga ega. Ikkita (2) faoliyat natijalari: Fan va texnologiyalar va ijodiy mahsulotlar.

GIIning umumiy bahosi kiritma va natijalar sub-indekslarining o'rtacha qiymatiga teng. Har bir komponent uchta ko'rsatkichlarga bo'linadi, shu jumladan, har bir ko'rsatkich individual elementlarga bo'linadi – jami 81 ta. Har bir davlat 0 dan 100 oralig'idagi tegishli normallashtirilgan ballari bo'yicha baholandi¹¹⁷.

1-jadval

2022-yil uchun Global innovatsiyalar indeksi (GII) da eng yuqori reytingdagi 10 iqtisodiyot¹¹⁸

Reyting	Davlatlar
---------	-----------

¹¹⁵ <https://www.globalinnovationindex.org/>

¹¹⁶ https://stats.areppim.com/glossaire/innovation_rank_meth_def.htm

¹¹⁷ https://stats.areppim.com/glossaire/innovation_rank_meth_def.htm

¹¹⁸ Jahon intellektual mulk tashkiloti: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>

1	Shveysariya
2	<u>Amerika Qo'shma Shtatlari</u>
3	<u>Shvetsiya</u>
4	<u>Buyuk Britaniya</u>
5	<u>Gollandiya</u>
6	<u>Janubiy Koreya Respublikasi</u>
7	<u>Singapur</u>
8	<u>Germaniya</u>
9	<u>Finlandiya</u>
10	<u>Daniya</u>

2-jadval

O'zbekiston Respublikasi Global innovatsiyalar indeksida¹¹⁹

T/r	Komponentlar	2015		2022		O'zgarish (↓↑)
		Baho	O'rin	Baho	O'rin	
1	Institutlar sifati	49	106	57,3	63	↑43
2	Inson kapitali va ilmiy-tadqiqotlar faoliyati	27	76	30,8	65	↑11
3	Infratuzilma	29	101	41,7	74	↑27
4	Bozor rivojlanishi	44,4	85	39,9	60	↑25
5	Biznesni rivojlantirish	20	138	25,3	74	↑64
6	Fan va texnologiyalar	27,2	61	17,9	80	↓19
7	Ijodiy mahsulotlar	8,5	138	7,7	102	↑36

Eng past reytingdagi 5 ta mamlakatlar: Yemen (128), Mavritaniya (129), Burundi (130), Iroq (131), Gvineya (132)¹²⁰.

3-jadval

MDH mamlakatlari Global innovatsiyalar indeksida¹²¹

T/r	Mamlakat	2015		2022		Bahodagi o'zgarish	O'rindagi o'zgarish
		Baho	O'rin	Baho	O'rin		
1	Rossiya	39,32	48	34,3	47	↓5,02	↑1
2	Moldova	40,53	44	31,1	56	↓7,42	↓12
3	Belarus	38,23	53	27,5	77	↓10,73	↓24
4	Armaniston	37,31	61	26,6	80	↓10,71	↓19
5	O'zbekiston	25,89	122	25,3	82	↓0,59	↑40
6	Qozog'iston	31,25	82	24,7	83	↓6,55	↓1
7	Ozarbayjon	30,1	93	21,5	93	↓8,6	-
8	Qirg'iziston	27,96	109	21,1	94	↓6,86	↑15

¹¹⁹ Jahon intellektual mulk tashkiloti: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>

¹²⁰ <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>

¹²¹ Jahon intellektual mulk tashkiloti: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>

9	Tojikiston	27,46	114	18,8	104	↓8,66	↑10
---	------------	-------	-----	------	-----	-------	-----

2022 yilning 29 sentyabr kuni "Global innovatsiyalar" indeksining 2022 yilgi hisoboti e'lon qilindi. O'zbekiston Global innovatsion indeksda O'zbekiston 2015 yilda 141 ta davlat orasidan 122-o'rinni egallagan bo'lsa, 2022 yilda 131 ta davlat orasida 40 pog'onaga yuqorilab, 82-o'rinni egalladi hamda Markaziy Osiyoning yetakchisiga aylandi va Markaziy va Janubiy Osiyo mamalakatlarida Hindiston va Erondan keyin 3-o'rinni egalladi.

Ushbu natijaga erishishda so'ngi yillarda mamlakatimizda ilm-fan va innovatsiyalar sohasida olib borilayotgan keng ko'lamlı islohotlar hamda Davlatimiz rahbarining soha rivojiga alohida e'tibor qarganlari alohida e'tiborga sazovor.

4-jadval

Global innovatsion indeksning 2022-yil hisobotidagi indikatorlari ro'yxati¹²²

No	Indikator nomi	2020 o'rin	2021 o'rin	Farqi
1	Biznesni qo'llab quvvatlash siyosati	-	22	▲ 22
2	O'quvchi va o'qituvchilar o'rtasidagi nisbat, o'rta ta'lim	37	37	0
3	Ilm-fan va muxandislik sohasida bitiruvchilar	7	6	▲ 1
4	Elektron hukumat xizmatlari	46	46	0
5	Kapitalni yalpi tarzda to'plash	7	6	▲ 1
6	Mahalliy sanoatning hilma-hilligi	22	37	▼ 15
7	Universitetlar va sohalar o'rtasidagi ilmiy hamkorlik	-	29	▲ 29
8	Klasterni rivojlanish holati	-	27	▲ 27
9	Kelib chiqishi bo'yicha foydali model ilovasi	22	18	▲ 4
10	Mehnat unumdorligining o'sish sur'ati	8	7	▲ 1

O'zbekistonning GII reytingidagi o'rni hali ham nisbatan past bo'lsa-da, mamlakatning boshlang'ich nuqtasi va duch kelayotgan muammolarni inobatga oladigan bo'lsak, uning taraqqiyoti sezilarli. O'zbekistonning GIIdagi ko'rsatkichlari ham mintaqadagi Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston kabi boshqa davlatlar va boshqa mintaqalardagi ba'zi tengdoshlari bilan solishtirish mumkin.

O'zbekistonning innovatsion faoliyatiga turli omillar ta'sir ko'rsatadi, bu GIIda aks ettirilgan. Bu omillarni institutsional omillar, inson kapitali va tadqiqotlar, infratuzilma, bozor va biznesning murakkabligi, bilim va texnologiya natijalari va ijodiy natijalarga keng tasniflash mumkin.

Institutsional omillar. Institutsional omillar deganda boshqaruv sifati, qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazaning samaradorligi, siyosiy barqarorlik va shaffoflik darajasi tushuniladi. Bu omillar innovatsiyalar va tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratish uchun juda muhimdir.

¹²² Jahon intellektual mulk tashkiloti: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>

O'zbekiston so'nggi yillarda institutsional muhitni yaxshilashda muvaffaqiyatga erishdi, bu uning GII reytingida aks ettirilgan. Masalan, O'zbekistonning GII "Muassasalar" kichik indeksidagi reytingi 2019-yildagi 97-o'ringan 2020-yilda 82-o'ringa ko'tarildi¹²³, bu esa boshqaruv sifati va normativ-huquqiy muhitni yaxshilash borasidagi yutuqlardan dalolat beradi. O'zbekistonda innovatsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantirish uchun muhim bo'lgan siyosiy barqarorlikni yaxshilash va korrupsiyani kamaytirish borasida ham muvaffaqiyatga erishildi.

Inson kapitali va tadqiqot. Inson kapitali va tadqiqot ta'lim va ko'nikmalarning sifati va miqdorini, shuningdek, tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar darajasini bildiradi. Bu omillar malakali ishchi kuchini yaratish, yangi g'oyalar va bilimlarni shakllantirish uchun juda muhimdir.

O'zbekiston so'nggi yillarda inson kapitali va ilmiy-tadqiqot infratuzilmasini yaxshilashda muvaffaqiyatga erishdi, bu uning GII reytingida aks ettirilgan. Masalan, O'zbekistonning GII ning "Inson kapitali va tadqiqotlari" kichik indeksidagi reytingi 2019-yildagi 110-o'ringan 2020-yilda 90-o'ringa ko'tarildi¹²⁴, bu esa ta'lim sifati va miqdorini oshirish, shuningdek, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar yo'naltirilganligidan dalolat beradi.

O'zbekiston ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalarni ko'paytirishda ham muvaffaqiyatga erishdi, bu GIIning "Ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlari" kichik indeksidagi reytingida aks ettirilgan. O'zbekistonning ushbu kichik indeksdagi reytingi 2019-yildagi 122-o'ringan 2020-yilda 115-o'ringa ko'tarildi¹²⁵, bu ilmiy-tadqiqot ishlariga investitsiyalar hajmini oshirish borasidagi muvaffaqiyatlardan dalolat beradi. Biroq O'zbekistonning ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirilgan sarmoya darajasi mintaqadagi va dunyoning boshqa mamlakatlari bilan solishtirganda hamon nisbatan past¹²⁶.

Infratuzilma. Infratuzilma transport, energiya va telekommunikatsiya kabi jismoniy infratuzilmaning sifati va mavjudligini anglatadi. Bu omillar innovatsiyalar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir.

O'zbekiston so'nggi yillarda infratuzilmasini yaxshilashda muvaffaqiyatga erishdi, bu uning GII reytingida ham o'z aksini topdi. Masalan, O'zbekistonning YaIMning "Infratuzilma" kichik indeksidagi reytingi 2019-yildagi 97-o'ringan 2020-yilda 80-o'ringa ko'tarildi¹²⁷, bu esa jismoniy infratuzilmaning sifati va mavjudligini yaxshilash borasidagi muvaffaqiyatlardan dalolat beradi. O'zbekistonda innovatsiyalar va

¹²³ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

¹²⁴ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

¹²⁵ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

¹²⁶ European Bank for Reconstruction and Development. (2021). Uzbekistan. Retrieved from <https://www.ebrd.com/where-we-are/uzbekistan>

¹²⁷ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

tadbirkorlikni rag'batlantirish uchun zarur bo'lgan keng polosali internetdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish borasida ham yutuqlarga erishildi.

Bozor va biznesning murakkabligi. Bozor va biznesning murakkabligi raqobat darajasi, bozorlar sifati va korxonalarining murakkabligini bildiradi. Bu omillar innovatsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantirish uchun juda muhimdir.

O'zbekiston so'nggi yillarda o'z bozori va biznesning murakkabligini oshirishda muvaffaqiyatga erishdi, bu uning GII reytingida aks etgan. Masalan, O'zbekistonning GII "Bozor murakkabligi" kichik indeksidagi reytingi 2019-yildagi 82-o'ringan 2020-yilda 75-o'ringa ko'tarildi¹²⁸, bu bozorlar sifati va raqobat darajasini oshirish borasidagi muvaffaqiyatlardan dalolat beradi. O'zbekiston tadbirkorlik sub'yektlarining takomillashuvini oshirish bo'yicha ham muvaffaqiyatga erishdi, bu GIIning "Biznesning murakkabligi" kichik indeksidagi reytingida ham o'z aksini topdi, bu 2019-yildagi 106-o'ringan 2020-yilda 94-o'ringa ko'tarildi¹²⁹.

Bilim va texnologiya natijalari. Bilim va texnologiya natijalari yangi bilim va texnologiyalarni yaratish va tarqatish, shuningdek, innovatsion faollik darajasini bildiradi. Bu omillar innovatsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantirish uchun juda muhimdir.

O'zbekiston so'nggi yillarda bilim va texnologiya ko'rsatkichlarini yaxshilashda muvaffaqiyatga erishdi, bu GII reytingida ham o'z aksini topdi. Masalan, O'zbekistonning GII "Bilimlar va texnologiyalar natijalari" kichik indeksidagi reytingi 2019-yildagi 111-o'ringan 2020-yilda 96-o'ringa ko'tarildi, bu yangi bilim va texnologiyalarni yaratish va tarqatish borasidagi muvaffaqiyatlardan dalolat beradi. O'zbekiston ham innovatsion faollik darajasini oshirish bo'yicha muvaffaqiyatga erishdi, bu GIIning "Ijodiy natijalar" kichik indeksidagi reytingida o'z aksini topdi, bu 2019-yildagi 86-o'ringan 2020-yilda 77-o'ringa ko'tarildi¹³⁰.

O'zbekiston o'zining innovatsion ko'rsatkichlari bo'yicha muvaffaqiyatga erishdi, bu uning GII reytingida aks ettirilgan. O'zbekiston turli omillar, jumladan, institutsional omillar, inson kapitali va tadqiqotlar, infratuzilma, bozor va biznesning murakkabligi, bilim va texnologiya natijalari hamda ijodiy natijalar bo'yicha o'z faoliyatini yaxshilagan. Biroq, O'zbekiston hali ham innovatsiyalar va tadbirkorlikni rag'batlantirishda ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalarning past darajasi va tadbirkorlik ekotizimining nisbatan zaifligi kabi jiddiy muammolarga duch kelmoqda. O'zbekiston innovatsiyalar va tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratish, innovatsion faoliyat ko'rsatkichlarini yanada yaxshilash hamda iqtisodiy o'sish va rivojlanishga ko'maklashish maqsadida ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalarni ko'paytirish bo'yicha sa'y-harakatlarini davom ettirishi kerak bo'ladi.

¹²⁸ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

¹²⁹ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

¹³⁰ Cornell University, INSEAD, and WIPO. (2020). Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

29. Mardiyevna, S. G., & Abdusamatovich, J. J. (2022). SANOAT 4.0 KONSEPSIYASI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI RISKLAR. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)*, 712-721.

30. Пардаева, О. М., & Жавманов, Ж. А. (2023). СНИЖЕНИЕ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ ПУТЕМ ВОВЛЕЧЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ НА САМОЗАНЯТОСТЬ. *PEDAGOG*, 6(4), 568-574.

31. Жавманов, Ж. А., & Уралов, Б. М. (2023). Методология оценки и измерения бедности населения. *Pedagog*, 6(11), 237-246.

32. Abdusamatovich, J. J. (2023). THE POPULATION WISHES FOR POVERTY REDUCTION AND EMPLOYMENT. *JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT*, 6(5), 26-38.

33. Жавманов, Ж. А., Хотамов, А. А. У., & Амонов, С. Т. У. (2023). ПЕРСПЕКТИВЫ ИЗВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ ОТ БЕДНОСТИ. *JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN*, 6(5), 193-203.

34. Жавманов, Ж. А., & Муродкулов, Ж. Х. (2023). ФАКТОРЫ БЕДНОСТИ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ. *PEDAGOG*, 6(11), 247-254.

35. Жавманов, Ж. А. (2023). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРИТЕРИЕВ БЕДНОСТИ. *JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN*, 6(5), 306-318.

36. Kozimbek G'anijon o'g, M., & Abdusamatovich, J. J. (2023). KAMBAG'ALLIKNI BARTARAF ETISHNING HORIJY TAJRIBALARI VA UN DAN MAMLAKATIMIZDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, 6(5), 1-11.

37. Erkin o'g, D. S. M., & Abdusamatovich, J. J. (2023). KAMBAG'ALIKNI BARTARAF ETISH BO'YICHA ERISHILGAN NATIJALAR. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, 6(5), 12-19.

38. Васлидинов, Б. В., Саламов, И., & Нурманов, Ш. Х. (2023). МЕВА-САБЗАВОТЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРИДА САБЗАВОТ ЕТИШТИРИШ ВА УЛАРНИ РЕНТАБЕЛЛИК ДАРАЖАСИНИ ОШИРИШ. *Научный Фокус*, 1(7), 687-699.

39. Саламов, И., & Нурманов, Ш. Х. (2023). НЕРАВНОЦЕННОСТЬ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ И ПУТИ ЕЕ УСТРАНЕНИЯ. *Научный Фокус*, 1(7), 796-801.

40. Xujayarovich, N. S. (2023). INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR PROCESSING OF KARAKUL PELTS AND THEIR ECONOMICAL EFFICIENCY. *Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595)*, 3(3).

41. Khojayarovich, N. S. (2023). THE ROLE OF SCIENCE IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY. *Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595)*, 3(3).

42. Khojayarovich, N. S. (2023). VALUES DISPARITY IN THE AGRO-INDUSTRY COMPLEX AND WAYS OF ITS ELIMINATION. *Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595)*, 3(3).
43. Egamovich, T. A., & Khojayarovich, N. S. (2022). INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR PROCESSING OF KARAKUL PELTS AND THEIR ECONOMICAL EFFICIENCY. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.1 Economical sciences).
44. Иштурдиев, Х. А. (2023). Совершенствование учета финансовых результатов в агрокластере. *Научный Фокус*, 1(7), 700-708.
45. Murodovich, G. R., & Hassan, I. (2023). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND AUDIT OF FINANCIAL RESULTS IN BUSINESS ENTITIES. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1586-1592.
46. Uralov, B., & Ishturdiyev, H. (2023). O 'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.
47. Yuldashev, S., & Ishturdiyev, H. (2023). Qishloq xo 'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari.
48. Гайбуллаев, Р. М., & Иштурдиев, Х. (2023). ХЎЖАЛИК ЮРИТИШ СУБЪЕКТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАР ҲИСОБИ ВА АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *World of Science*, 6(4), 345-351.
49. Salamov, I., Jonibekov, F., Kazakova, Z., & Nazarova, M. (2022). The Role of Investments in Ensuring the Economic Stability of Livestock and Prospective Opportunities. *INTERNATIONAL JOURNAL OF BIOLOGICAL ENGINEERING AND AGRICULTURE*, 1(3), 1-4.
50. Salamov, I., Kazakova, Z. S., Nazarova, M. S., & Jonibekov, F. B. (2022). Prospects for digitalization of order tables in infrastructure development in agriculture of the republic of uzbekistan.
51. Саламов, И., Жонибеков, Ф. Б., Казакова, З. С., & Назарова, М. Ш. (2022). САМАРҚАНД ВИЛОЯТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАРМОҚЛАРИДА ИННАВАЦИЯ ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ИСТИҚБОЛДАГИ ИМКОНИАТЛАРИ. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)*, 482-485.
52. Rasul o'g'li, U. A., & Ibrohim, S. (2023). KLASSTERLARDA SABZAVOT YETISHTIRISH, TASHISH, QAYTA ISHLASH, SOTISH JARAYONLARIDA MENEJMENTI. *JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT*, 6(5), 39-46.
53. Саламов, И. (1991). Рентабельность производства овощей и основные резервы её повышения (на материалах Самаркандской области).
54. Maxmudovich, U. B., Vaxtiyorovich, B. M. Z., & Ikrom o'g'li, A. H. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHNING MOLIYAVIY IQTISODIY MEKANIZMLARI. *JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT*, 7(1), 52-62.
55. Uralov, B., & Ishturdiyev, H. (2023). O 'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.

56. Ilyos, A., & Uralov, B. Investment Strategy as a Factor of Innovation in Uzbekistan. *JournalNX*, 453-456.